

INSON VA FUQAROLARNING HUQUQ VA ERKINLIK LARI: KONSTITUTSIYAVIY KAFOLATLAR

Akbaraliyev Davronbek Dilshodbek o'g'li

*Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti Xalqaro huquq
fakulteti 1-bosqich talabasi Phone number: +998 88 222 46 01*

Email: davronbekakbaraliyev712@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur maqola O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasida belgilangan inson va fuqaro huquq hamda erkinliklari, ularning davlat tomonidan kafolatlanishi, qonuniy asoslari hamda amaliyotdagi aks etishini tahlil qilishga bag'ishlangan. Asosiy e'tibor insonning sha'ni, erkinligi, tengligi va huquqlarining himoyasi, ularning buzilishi holatlariga qarshi chora-tadbirlar hamda fuqarolarning huquqiy ongini yuksaltirish zarurligiga qaratilgan.

Kalit so'zlar: Huquq, Erkinlik, Konstitutsiya, Kafolat, Sha'n, Tenglik, Huquqiy ong, Amaliyot, Qonuniy asos, Huquqbuzarlik.

HUMAN AND CIVIL RIGHTS AND FREEDOMS: CONSTITUTIONAL GUARANTEES

Annotation: This article is devoted to the analysis of the human and civil rights and freedoms enshrined in the Constitution of the Republic of Uzbekistan, their guarantees by the state, legal foundations, and implementation in practice. The main focus is on the protection of human dignity, freedom, equality, and rights, legal mechanisms against their violations, and the need to raise citizens' legal awareness.

Keywords: Right, Freedom, Constitution, Guarantee, Dignity, Equality, Legal awareness, Practice, Legal basis, Violation of rights.

ПРАВА И СВОБОДЫ ЧЕЛОВЕКА И ГРАЖДАНИНА: КОНСТИТУЦИОННЫЕ ГАРАНТИИ

Аннотация: Настоящая статья посвящена анализу прав и свобод человека и гражданина, закреплённых в Конституции Республики Узбекистан, гарантиям их обеспечения государством, правовым основам и отражению на практике. Основное внимание уделено защите достоинства, свободы, равенства и прав человека, мерам против нарушений этих прав, а

также необходимости повышения правосознания граждан.

Ключевые слова: Право, Свобода, Конституция, Гарантия, Достоинство, Равенство, Правосознание, Практика, Правовая основа, Нарушение прав.

O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi – bu nafaqat davlatning asosiy qonuni, balki har bir fuqaroning erkinligi, huquqi va sha’ni uchun huquqiy kafolatdir. Konstitutsiya fuqarolarning davlat va jamiyatdagi o‘rnini belgilab beradi, ularning huquqlari daxlsizligini kafolatlaydi. Har bir demokratik jamiyatda bo‘lgani kabi, O‘zbekistonda ham inson va fuqaroning konstitutsiyaviy huquq va erkinliklarini ta’minlash masalasi dolzarb sanaladi.

Konstitutsiyada inson va fuqaro huquqlari alohida bob sifatida ajratilgan bo‘lib, bu Asosiy qonunning inson qadriyatiga bo‘lgan e’tiborini namoyon etadi. 2023-yil 30-aprel kuni umumxalq referendumini orqali qabul qilingan yangi tahrirdagi Konstitutsiya inson va fuqaro huquq hamda erkinliklariga oid 60 dan ortiq moddani o‘z ichiga olgan.

Konstitutsiyaning 13-moddasida inson huquqlari, erkinliklari va qonuniy manfaatlari oliy qadriyat ekanligi belgilangan. Bu nafaqat davlat, balki jamiyatning ham asosiy vazifasi – inson manfaatlariga xizmat qilishini anglatadi.

Shuningdek, 14-moddada: “Davlat fuqarolarning huquq va erkinliklarini himoya qiladi”, deb aniq belgilab qo‘yilgan. Bunday yondashuv insonparvar demokratik davlatning o‘ziga xos belgisi hisoblanadi.

Konstitutsiyaning 25-moddasida esa quyidagicha deyilgan: “Har bir inson yashash huquqiga ega. Insonning hayoti davlat tomonidan muhofaza qilinadi.” Bu norma fuqarolarning eng asosiy – yashash huquqining daxlsizligini ta’minlaydi.

Shuningdek, 26-moddaga ko‘ra, hech kim qiynoqqa solinmasligi, shafqatsiz yoki qadr-qimmatni kamsituvchi muomalaga yoki jazoga duchor etilmasligi qat’iy belgilangan. Ushbu band xalqaro huquq normalari bilan uyg‘unlashgan holda, inson qadrini himoya qilishga qaratilgan.

Konstitutsiyaviy huquqlar amaliyotda qanday ta’minlanmoqda? So‘nggi yillarda mamlakatimizda Inson huquqlari bo‘yicha Ombudsman faoliyati kuchaytirildi, sud-huquq tizimida Konstitutsiyaviy sud faoliyati kengaytirildi va uning qarorlari huquqiy kuchga ega bo‘ldi. 2021-yil 7-iyulda qabul qilingan 'O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyaviy sudi to‘g‘risida'gi Qonun asosida fuqarolar, ombudsman yoki parlament deputatlari konstitutsiyaviy huquqlari buzilganda to‘g‘ridan-to‘g‘ri ushbu sudga murojaat qilishi mumkin. Bu esa inson huquq va erkinliklarining yuqori darajadagi kafolati sifatida xizmat qilmoqda.

Xulosa qilib aytganda, O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi inson va fuqaro huquq hamda erkinliklarini nafaqat tan oladi, balki ularni kafolatlashga

yoʻnaltirilgan aniq mexanizmlarni ham taqdim etadi. Yangi tahrirdagi Konstitutsiya, sohaga oid qonunchilik, xalqaro standartlarga muvofiq islohotlar – bularning barchasi fuqarolar farovonligini taʼminlashga xizmat qilmoqda. Asosiy qonunni bilish, unga amal qilish va himoya qilish har bir fuqarolik burchidir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Oʻzbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi (2023-yil tahriri)
2. Oʻzbekiston Respublikasi Konstitutsiyaviy sudi toʻgʻrisidagi Qonun (2021-yil 7-iyul)
3. Oʻzbekiston Respublikasining Inson huquqlari boʻyicha vakili (ombudsman) toʻgʻrisida Qonun
4. Oʻzbekiston Respublikasi Jinoyat-protsessual kodeksi
5. <https://lex.uz> (rasmiy huquqiy axborot portali)

